

De voorjaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland vond plaats op donderdag 12 april 2012 in de Fûgelhelling te Ureterp. Aanwezig waren 31 leden. Er zijn afmeldingen van Abel & Francisca Jagersma, Johan Meijer, Judith Bouma, Anneke van der Veen, Wiebe Poppe.

1. Voorzitter Siep Sinnema opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom. Hij vertelt onder andere, dat in Wolvega weer naar eitjes van de Sleedoornpage is gezocht. Op twee locaties werden in totaal 111 eitjes gevonden, waarvan 64 stuks op sleedoornstruiken langs de ijsbaan. In de Flinterwille zijn dit keer 4 kleurenpagina's met foto's opgenomen en de bedoeling is, om dit vaker te gaan doen.

2. Verslag najaarsbijeenkomst 2011.

Er zijn geen opmerkingen over de inhoud.

3. Algemene mededelingen en ingekomen stukken.

Op vrijdag 22 juni is de Nationale Nachtvlinder Nacht gepland. Locaties kunnen worden doorgegeven aan Siep Sinnema.

De ingekomen stukken worden door de secretaris voorgelezen.

4. Henk Dikkema: Vlinderfotografie.

Voor vanavond hebben we Henk Dikkema uit Groningen uitgenodigd als gastspreker. Henk heeft een eigen website (www.vlinderskieken.nl) en is gespecialiseerd in macrofotografie van met name vlinders, rupsen, libellen, kevers en andere insecten. Op zijn website kun je zien welke fantastische resultaten dit heeft opgeleverd.

Bij macrofotografie wordt het beeld (het gefotografeerde object) groter opgeslagen dan de werkelijkheid. Henk legt uit hoe macrofotografie werkt en waar je zoal rekening mee moet houden en dat is nogal wat. Hij heeft het analoge tijdperk meegemaakt, maar fotografeert alweer heel wat jaren digitaal. Begonnen met een Canon PowerShot Pro I, daarna een Canon PowerShot G3, maakt hij nu gebruik van een Olympus E-3 SLR camera met een 50mm macrolens F/2.0 met een 1,4x extender. Henk vertelt enthousiast over diafragma (lensopening), sluitertijd, lichtgevoeligheid, scherptediepte, brandpuntafstand, voorwerpafstand en *Bokeh*. Dit laatste woord komt uit het Japans en betekent *onscherpte* of *vage achtergrond*. Het is een term voor fotografen om aan te geven, dat de scherptediepte van een foto (in feite het onscherpe deel) mooi is. Henk is een groot voorstander van het fotograferen van insecten tegen een vage achtergrond en hij

laat dit zien aan de hand van een aantal prachtige vlinderfoto's. De vlinders springen als het ware uit het beeld naar voren en krijgen hierdoor de volle aandacht van de toeschouwer. Henk geeft ons het advies om het creëren van meer of minder scherptediepte (het spelen met het diafragma oftewel de lensopening) eens op een postzegel, of op een gelaagd stabiel voorwerp uit te proberen. Gebruik daarbij een statief om dezelfde voorwerpafstand vanaf de lens vast te houden. Vervolgens shots van kleine naar steeds grotere diafragma's maken om de onscherpte in de opnames te vergroten. Hoe groter de diafragma opening, hoe meer onscherpte in de foto. Het is dus belangrijk om dan het goede deel van het beeld scherp te stellen; het punt waarop je de scherpte focust. Bij macrofotografie is dit erg moeilijk, omdat er vaak sprake is van een beperkte scherptediepte; soms slechts enkele millimeters. Een aanwijzing van Henk: hoe groter de afstand van de camera tot het te fotograferen object, hoe groter de scherptediepte. En andersom natuurlijk.

Een tweede tip van Henk is om te proberen tegenlicht- of half tegenlichtopnames te maken. Hij laat enkele onder deze omstandigheden gemaakte foto's van vlinders zien. De resultaten zijn bijzonder fraai. Fotograferen met tegenlicht is per definitie mooier, dan bij de meeste andere lichtcondities het geval is. Strijklicht is trouwens ook mooi, bijvoorbeeld bij zonsopkomst (met dauw) of bij zonsondergang (warme kleuren).

Henk fotografeert meestal vanuit liggende houding om insecten vanuit een laag standpunt naar de hemel te kunnen vastleggen. Hiervan laat hij ook enkele prachtige opnames zien. Voor het creëren van voldoende stabiliteit onder mindere lichtomstandigheden maakt hij vaak gebruik van een statief met één poot. Die is handig om mee te nemen.

Je bent nooit klaar met fotograferen. Wees niet snel tevreden met maar één shot vanuit standaardhouding. Loop of kruip om het onderwerp heen en bekijk of fotografeer het vanuit alle standen. Dat levert andere gezichtspunten op.

Na de technische inleiding laat Henk een groot aantal foto's van vlinders, rupsen, libellen en andere insecten de revue passeren. Veel met vage achtergronden. Varens als achtergrond doen het altijd goed. Neem ook afstand tot het onderwerp, want een vlinder op een bloem is vaak mooier, dan alleen de vlinder groot in beeld.

Stel jezelf ook altijd de vraag, wat je met de foto wilt laten zien. Bijvoorbeeld een mooie compositie, of juist een creatief plaatje, zoals vanuit het standpunt van de vlinder de ruimte in fotograferen, of vanuit een laag standpunt omhoog, of vol op de ogen en de snuit van het insect. Blijf rustig en heb geduld. Vlinders en andere insecten wennen aan jouw aanwezigheid en laten zich na verloop van enige tijd wel fotograferen; de schuwe exemplaren en soorten ook!!!

Henk besluit met een uitspraak van de beroemde fotograaf Frans Lanting, die zei, *'dat je een terrein moet leren kennen door er vaker terug te komen. Je leert dan vanzelf meer over details van het gebied en zijn flora en fauna'*.

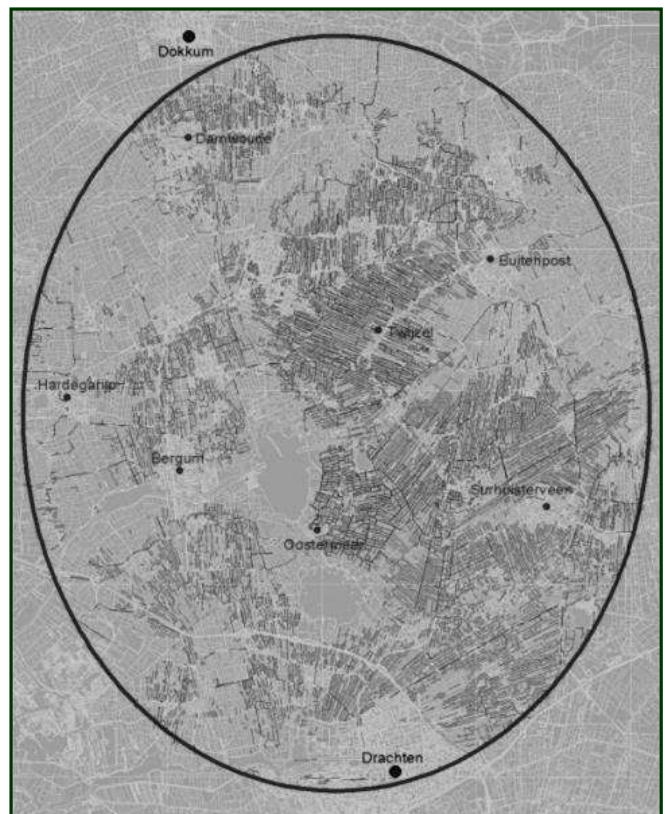
5. Pauze.

6. John Boosman: Een verkennend onderzoek naar de levenswijze van kokermotten.

De kokermotten (*Coleophoridae*) hebben als rups een bijzondere levenswijze: de rupsen zitten in een “zak”, die per soort een karakteristieke vorm heeft. John geeft aan de hand van diverse afbeeldingen een overzicht van een aantal in Nederland voorkomende soorten.

7. Insecten in Nationaal Landschap De Noardlike Fryske Wâlden (door Gerrit Tuinstra).

Het Nationaal Landschap De Noardlike Fryske Wâlden (NFW) ligt grofweg in het gebied wat ingesloten wordt door de plaatsen Drachten (in het zuiden), Hardegarijp (in het westen), Damwoude (in het noorden), Buitenpost en Surhuisterveen (in het oosten).

Gerrit behandelt achtereenvolgens de volgende onderwerpen:

- Landschapstypen in de NFW.
- Soorten (in) landschapselementen in de NFW.
- Onderzoek biodiversiteit in de NFW.

De volgende landschapstypen treffen we aan in de NFW: singellandschap, dykswâlenlandschap in opstreckende verkaveling, dykswâlenlandschap in blokverkaveling, landschap van de jonge heideontginning, hoogveen met wijkenlandschap, compagnie-wijken landschap, meren- en kanalenlandschap, Fries essenlandschap.

- **De kenmerken van singellandschap:**

- Overgang van nat naar droog
- Sloten en vaarten
- Elzensingels
- Sterk opstreckende verkaveling
- Bebouwing in linten
- Wegen beplant
- Besloten landschap

- **De kenmerken van dykswâlenlandschap in opstreckende verkaveling:**
- Op de hogere gronden
- Vrijwel geen sloten
- Dykswâlen, maar ook singels
- Wegen beplant
- Opstreckende verkaveling
- Besloten landschap
- Bebouwing in linten

- **De kenmerken van dykswâlenlandschap in blokverkaveling:**
- Op de hogere gronden
- Vrijwel geen sloten
- Dykswâlen, weinig singels
- Wegen beplant
- Onregelmatige blokverkaveling
- Besloten landschap
- Vrij weinig bebouwing

- **De kenmerken van jong heideontginningslandschap:**
- Op overgang naar nattere gronden
- Vrij veel sloten
- Onregelmatige blokverkaveling
- Kavels gemiddeld klein
- Vrij veel bebouwing, verspreid
- Padenstructuur
- Wegen deels beplant, veel bos
- Besloten landschap

- **De kenmerken van hoogveenontginningslandschap met wijken:**
- Overgang droog nat
- Onregelmatig, maar opstreckende verkaveling
- Wijken en sloten
- Singels
- Half besloten landschap

- Verspreide bebouwing
- **De kenmerken van compagnie-wijkenlandschap:**
 - Stelselmatig ontgonnen landschap
 - Regelmatig patroon van sloten en wijken, haaks op ontginningbasis
 - Sterk opstreckende verkaveling
 - Elzensingels
 - Bebouwing verspreid
 - Wegen beplant
 - Half besloten landschap
- **De kenmerken van meren- en kanalenlandschap;**
 - Hoogteligging lager dan 0 m1 NAP
 - Grootschalig, waterrijk
 - Open landschap, geen singels
 - Sloten, vaarten, meren
 - Wegen onbeplant
 - Onregelmatige verkaveling
 - Weinig bebouwing
 - Waterrecreatie
- **De kenmerken van Fries essenlandschap:**
 - 4 locaties rond Burgumermar
 - Ligging temidden van verschillende landschapstypen
 - Vrij kleine kavels
 - Verspreide bebouwing om de es
 - Wegen beplant
 - Sloten ontbreken
 - Onregelmatige blokverkaveling
 - Singels en dykswâlen
 - Besloten landschap
- **Soorten (in) landschapselementen in De Noardlike Fryske Wâlden.**
 - Houtwallen
 - (Elzen)singels
 - (Heggen, hagen
 - Bosjes
 - Solitaire bomen, overstaanders
 - Dobben en (drink)poelen
 - Erfbeplantingen)

Houtwallen worden gevormd door een lijnvormige, opgaande beplanting op (droge, schrale) wallichamen. De zomereik overheerst met een diversiteit aan andere boom- en struiksoorten.

Elzensingels bestaan uit lijnvormige, opgaande beplanting op (nattere) sloottaluds. De zwarte els overheerst met een diversiteit aan andere boom- en struiksoorten.

Wat er zoal in houtwallen en elzensingels voorkomt: Lijsterbes, Sleedoorn, Eenstijlige meidoorn, Gewone vlier, Peterselievlier, Wilde kamperfoelie, vuilboom, Hop, Gelderse roos, Hondstroos, Viltroos, Brem, Dubbelloof, Eikvaren, Vroege haver, Schapezuring, Vlasbekje, Zandblauwtje, Muizenoor (fraaie muizenoorvedermot – *Oxyptilus parvidactyla*) en ook Schapengras, mossen, korstmossen, Struikheide en Pijpenstrootje.

Onderzoek biodiversiteit in de Noardlike Fryske Wâlden (NFW)

Dit onderzoek gebeurt door een samenwerking van de *Vereniging Noardlike Fryske Wâlden* (dit is een koepel van Agrarische Natuurverenigingen, zoals VEL, VANLA e.d.), *Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek*, en *Landschapsbeheer Friesland* en richt zich op vegetatie, broedvogelkartering, vleermuizen, kleine zoogdieren/marterachtigen en insecten.

Onder het insectenonderzoek vallen **loopkevers en andere keversoorten** in samenwerking met EIS (European Invertebrate Survey) Nederland (met behulp van potvallen), **vliegen** (met behulp van malaisevallen - Joop Prijs, Anne Jan Loonstra, Hilco Meijer), **Nachtvlinders** (door middel van lichtvangsten en een excursie bladmineerders op 6 oktober 2012) en **overige insecten** (uiteenlopende groepen; verzamelen gedurende het seizoen).

8. Rondvraag.

Er zijn geen vragen of opmerkingen.

9. Sluiting.

Siep Sinnema bedankt gastspreker Henk Dikkema voor zijn leerzame fotografiesessie en de vertoning van het schitterende beeldmateriaal en Gerrit en John voor hun presentaties. Daarna wenst hij allen een goede thuisreis.